

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2013

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2013

Innhold

1. Sammendrag	3
1.1 Finansiering av arbeidet	4
2. Konkrete tiltak i 2013	5
2.1 Verdensarv på norgeskartet	5
2.2 Beite, slåttelandskap og vegetasjon	6
2.3 Duntradisjonen	8
2.4 Bygningsvern	12
2.5 Formidling, informasjon og besøksforvaltning	14
2.6 Overvåkning og oppsyn	19
2.7 Marint miljø – fiskeri	19
2.8 Fugleliv	20
3. Bakgrunn for Stiftelsens arbeid	21
3.1 Stiftelsens styre	22
3.2 Samarbeidsrådet	23
3.3 Team Verdensarv Vega	23
3.4 Stiftelsens sekretariat	26

VERDEN SARV

VEGAØYAN

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

1. Sammendrag

Den viktigste hendelsen i 2013 for verdensarvarbeidet i Norge var utvilsomt Stortingets enstemmige oppslutning om Stortingsmelding 35 *Framtid med fotfeste*. Stortingsmeldingen følger opp konklusjonene som kom fram i den nasjonale prosessen i 2010 - 2012 mellom stedene, direktoratene og departementet om hvordan verdensarvpolitikken i Norge skal utformes.

Et av punktene av størst betydning for Vegaøyen Verdensarv, var stortingsmeldingens konklusjon om at alle norske verdensarvsteder skal ha et verdensarvsenter. I revidert nasjonalbudsjett i juni 2013 ble dette fulgt opp med 8 mill kr til Vega, som kom i tillegg til de 3,5 mill kr som ble bevilget over Statsbudsjettet 2012. Vega kommunestyre valgte i oktober 2013 en prosjektgruppe som fikk i mandat å utvikle innhold, drift og finansiering av et framtidig senter som skulle ha sin utredning ferdig til februar 2014.

I 2013 har daglig leder deltatt i prosjekt- og referansegruppen for rullering av forvaltningsplanen med tiltaksplan. Verneområdeforvalter har vært engasjert til å føre planen i pennen og den var klar til høring i desember 2013. Forvaltningsplanen er blitt omfattende og et godt verktøy for arbeidet i forvaltningsknutepunktet.

Blant de mest positive tendensene lokalt er økningen i antall hekkende ærfugl i verdensarvområdet. Det var en liten nedgang i 2013 i forhold til i 2012, men 2013 var likevel nest høyest antall hekkende fugl som har vært registrert siden tellingene startet i 2006.

Utviklingen har ikke vært tilsvarende mht kulturlandskapet siden tilskuddssatsene over jordbruksavtalen har stått fast siden i 2008 og Stiftelsen har hatt samme bevilgning like lang tid. Siden verneområdestyret har fått skjøtselsmidler, har det likevel blitt økt skjøtsel.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv gjennomførte en rekke skjøtsels- og undervisningsprosjekt for barn og unge i verdensarvområdet. Vega verneområdestyre hadde samarbeid med Mosjøen videregående skole om hogst av sitka. I tillegg tok Helgeland Museum imot elever på Vega, hvor også Stiftelsen deltok. Rundt 200 elever var med på ulike prosjekt.

I tillegg startet arbeidet for fullt med å utvikle Stiftelsens storsatsning «Eventyret Vegaøyen Verdensarv – de uløste mysterier», en natur- og kultursti for barn og unge til lands, til vanns og cyber.

Prosjektstillingen i restaurering som er tillagt Helgeland Museum er et svært positivt bidrag til verdensarvarbeidet. Totalt ble det tildelt 2,4 mill kr til 21 kulturminneprosjekter sist år.

Det er imidlertid en utfordring med mangel på håndverkere både lokalt og regionalt, noe som fører til at restaureringsprosjekt ofte tar svært lang tid eller ikke kommer i gang.

Også på andre områder opplevdes utfordringer. Det er mindre aktivitet med prosjekter innen restaurering i tilknytning til verdiskaping og næringsutvikling etter at verdiskapingsprogrammet Den verdifulle kystkulturen ble avsluttet. Den samme tendensen har kommet innen reiseliv etter at pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv ble avsluttet i 2012. Dermed reduseres lokale ringvirkninger av verdensarven, den blir mindre «synlig» og det stilles spørsmål ved om verdensarven egentlig betyr noe for lokalsamfunnet. I neste omgang kan

det også gi det også mindre engasjement og eierskap. For et kulturlandskapsområde med tradisjoner som er avhengig av et lokalt engasjement, kan det bli en urovekkende utvikling. For årene framover vil det være av avgjørende betydning å styrket kapasiteten innen prosjektutvikling og få mer forutsigbare finansieringsordninger. Blant annet gjelder dette båtruten i verdensarvområdet. UNESCO etterspør større tilgjengelighet til verdensarvområdet, mens kun 6-700 av de 30 000 besøkende på Vega i 2013 var med på båtturene. En forutsigbar båtrute er også nødvendig for å få opp den økonomiske bærekraften for de som satser i området. I 2012 måtte antall besøkspunkt reduseres fra fire til to, både pga manglende og uforutsigbar finansiering av båtruten og at driverne ikke får tilstrekkelig økonomisk uttelling gjennom å delta i dette tilbudet. I 2013 var det stort sett bare til Lånan at turene ble gjennomført, men heller ikke der er den økonomiske bærekraften tilfredsstillende.

Beredskap og overvåkning i forbindelse med økt skipstrafikk, manglende rekruttering til fiskeriene og folketallsnedgang er andre utfordringer som er tema Stiftelsen har tatt opp med sentrale myndigheter og som det arbeides videre med lokalt. I 2013 gjennomførte verneområdestyret og Stiftelsen møter om lokale fiskerier og utvikling av småskala matproduksjon der bl.a. Vega Delikatesser og Orrhaugen Gård deltok.

En annen utfordring er at lokal oppsynsmann er pålagt SNO-oppgaver i et så stort område at han i 2013 utførte naturoppsyn og vegledning i Vega kommune i kun 13 ukeverk.

1.1 Finansiering av arbeidet

Stiftelsen hadde i 2013 3,8 mill kr til ulike tiltak og drift, hvorav 3,6 mill kr fra Miljødirektoratet. Øvrige bidragsytere til Stiftelsens budsjett var Nordland fylkeskommune og Fylkesmannens miljøvernavdeling. Vedtatt arbeidsplan og budsjett for 2013 prioriterte:

Beite og arealtilskudd, investeringer og etablering	745 000
Kulturbidrag	1 320 000
Formidling	460 000
Fugleliv	80 000
Turisme	120 000
Drift av stiftelsen	1 155 000
Sum	3 880 000

Typisk for arbeidet på Vega er imidlertid at flere instanser arbeider med verdensarv og at det i tillegg til Stiftelsen budsjett derfor er store bidrag inn i verdensarvarbeidet gjennom andre instanser. I 2013 var dette beløpet på 4,5 mill kr. På grunn av nedgang i prosjektarbeid lokalt, er dette likevel en nedgang på 2 mill kr fra 2012.

Bidragsyter	Tilskudd	Tiltak
Nordland fylkeskommune/ Riksantikvaren	2 500 000 kr	Bygningsvernmidler, ærfuglarkitektur
Nordland fylkeskommune	47 500 kr	Internasjonalt arbeid

Fylkesmannen i Nordland/ Statens Landbruksforvaltning	550 000 kr	Skjøtselsmidler
Vega verneområdestyre	600 000 kr	Gjerding Kjellerhaugvatnet, skjøtsel, info med mer
Fylkesmannen i Nordland	138 000 kr	Viltkartlegging og skjøtsel slåtteeenger
Vega kommune	265 000 kr	Reiselivsstrategi
Vega kommune	400 000 kr	SMIL-midler
SUM	4 500 500 kr	

I tillegg kommer grunneiernes og frivilliges innsats i området. Det er grunn til spesielt å trekke fram fuglevokterne, bønder lokalt som har tar på seg et stort arbeid med å frakte dyr i båt over lange avstander for å få beitet øyene - og alle skoleelevene og frivillige som bidrar aktivt i Vegaøyan.

2. Konkrete tiltak i 2013

2.1 Verdensarv på norgeskartet

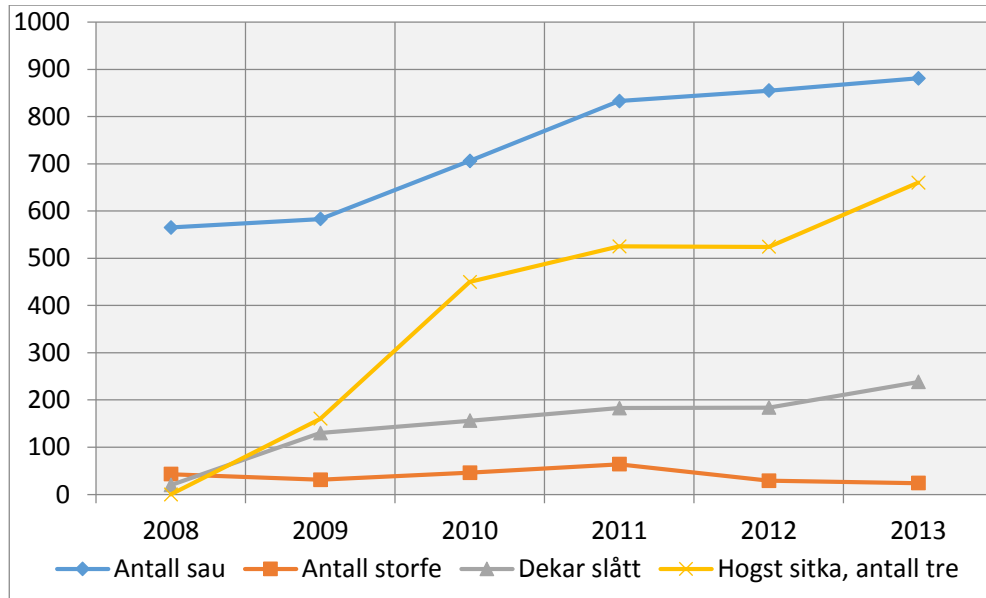
Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv var i 2010 - 2012 involvert i arbeidet med å utvikle en nasjonal verdensarvpolitikk. Prosessen endte i Stortingsmelding 35 *Framtid med fotfeste* som ble vedtatt av et enstemmig Storting i juni 2013.

Blant de viktigste punktene i Stortingsmeldingen er at Klima- og miljødepartementet anbefaler at det etableres senter for verdensarven, en sak som det har vært arbeidet med fra Vega siden før verdensarvstatusen i 2004. Vegaøyan fikk også første bevilgning til verdensarvsenter i statsbudsjettet som ble lagt fram i oktober 2012 med 3,5 mill kr og dette ble fulgt opp i revidert nasjonalbudsjett i juni 2013 med 8 mill kr.

Verdensarvforum 2013 ble arrangert av nettverksorganisasjonen Norges Verdensarv på Røros i juni og med St.meld.nr. 35 og lokal involvering som tema. Styreleder og daglig leder deltok med presentasjon av lokalt arbeid. Daglig leder i Stiftelsen ble på nettverkets årsmøte valgt til leder i Norges Verdensarv. Daglig leder var invitert til å holde foredrag på det norske arkeologmøtet (NAM) i Tromsø og ved Hyllestad Kvernsteinsenter i Sogn og Fjordane som er nominert til verdensarvlisten.

I løpet av året ble det dessuten holdt en rekke møter og presentasjoner av lokalt verdensarbeid og det planlagte verdensarvsenteret for bl.a. Miljøverndepartementet ved avdelingsdirektør Berit Halvorsen, Kulturdepartementet ved avdelingsdirektør Stein Sægrov, stortingsrepresentantene Eirik Sivertsen (AP) og Kenneth Svendsen (FrP), Fylkesrådet i Nordland fylkeskommune og ulike grupper og organisasjoner. Stiftelsen ledet også en delegasjon til Neringa kommune og nasjonalpark i Litauen.

2.2 Beite, slåttelandskap og vegetasjon

I 2013 BEITET 881 SAU OG 24 STORFE I VERDENSARVOMRÅDET, DET BLE SLÅTT 238 DA OG HOGGET 660 SITKA. OPPGANG I ANTALL HOGGET SITKA SKYLDES ET TILTAK I REGI AV VEGA VERNEOMRÅDESTYRE I HYSVÆR DER DET BLE HOGGET 300 SITKA.

For Vegaøyens del var det i 2013 tre ulike ordninger for finansiering av skjøtsel: fra Stiftelsen og Fylkesmannen/Statens Landbruksforvaltning og Vega verneområdestyre.

Styret i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv prioriterte en sum på 745 000 kr på:

Areal- og beitetilskudd	: 410 000 kr
Etableringer/investeringer	: 50 000 kr
Vegetasjons- og naturtypekartlegging	: 100 000 kr
Informasjonstiltak	: 25 000 kr
<u>Skjøtselsprosjekt for barn og ungdom (lønn)</u>	<u>: 160 000 kr</u>
Sum	: 745 000 kr

Skjøtselsprosjektene for barn og ungdom er i tillegg finansiert med bl.a SMIL-midler, Den naturlige skolesekken og midler fra skolene. Totalt sett bidro Stiftelsen med 850 000 kr til ulike skjøtselstiltak, arbeid med vegetasjonskartlegging, informasjonstiltak og skjøtselsprosjekt for ungdom.

Fylkesmannen/SLF bidrar i tillegg med 550 000 kr og Vega verneområdestyre med 580 000 kr. De siste årene har det vært et stort gap mellom de behov som er skissert i tiltaksplanen for området og de ressurser som er til rådighet. Dette gjelder spesielt for bønder som ikke har fått inngått nye beiteavtaler siden 2010 og grunneiere som ikke driver

EN PUST I BAKKEN FOR ELEVER FRA MOSJØEN VIDEREGÅENDE SKOLE PÅ SKJØTSELSPROSJEKT I SKOGSHOLMEN.

skjøtsel i verneområdene. Men det ble likevel økning i skjøtselen i 2013 pga midlene via verneområdestyret.

Vega verneområdestyre fikk gjennom bestillingsdialogen 580 000 kr til tiltak i verneområdene og styret prioriterte å bruke pengene til følgende tiltak:

1. Hogst av sitkaskog i Kjellerhaugvatnet naturreservat nord (80 000 kr)
2. Hogst av sitkaskog i Kjellerhaugvatnet naturreservat vest (100 000 kr)
3. Hogst av kratt i Holandsosen naturreservat (40 000 kr)
4. Fangst av mink (20 000 kr)
5. Kartlegging av vegetasjon/vilt (30 000 kr)
6. Beiting i verneområdene (110 000 kr)
7. Slått i verneområdene (50 000 kr)
8. Hogst av sitkaskog i verneområdene (40 000 kr)
9. Utbedring av jordbruksvei til Kjellerhaugvatnet (120 000 kr)

Stiftelsen har de siste årene hatt skjøtelsprosjekt i samarbeid med skolen på Vega, Brønnøysund videregående skole og Mosjøen videregående skole, den tidligere landbruksskolen. Tilsvarende har Vega verneområdestyre samarbeid med Mosjøen vgs om hogst av sitka.

Prosjektene i regi av Stiftelsen har vært finansiert med midler fra stiftelsen, SMIL-midler fra Vega kommune og Den naturlige skolesekken. Arbeidet er med utgangspunkt i foreslåtte tiltak i skjøtelsplanen for Skogsholmen og med veiledning fra Bioforsk Nord Tjøtta.

2.3 Duntradisjonen

Stiftelsen og den samarbeidende part Nordland fylkeskommune bidro i 2013 med 1,3 mill kr i ulike tilskudd til de 17 fuglevokterne, rekrutteringstiltak og informasjons-/formidlingstiltak. Dette en økning på vel 160 000 kr fra 2012 fordi styret ville prioritere en underskuddgaranti på kr 100 000 til den guidete båtruten ut i området som et svært viktig formidlingstiltak. Det er dessuten satt av ekstra midler til bistand til fuglevokterne som er alene på øyer og trenger noe avløsning.

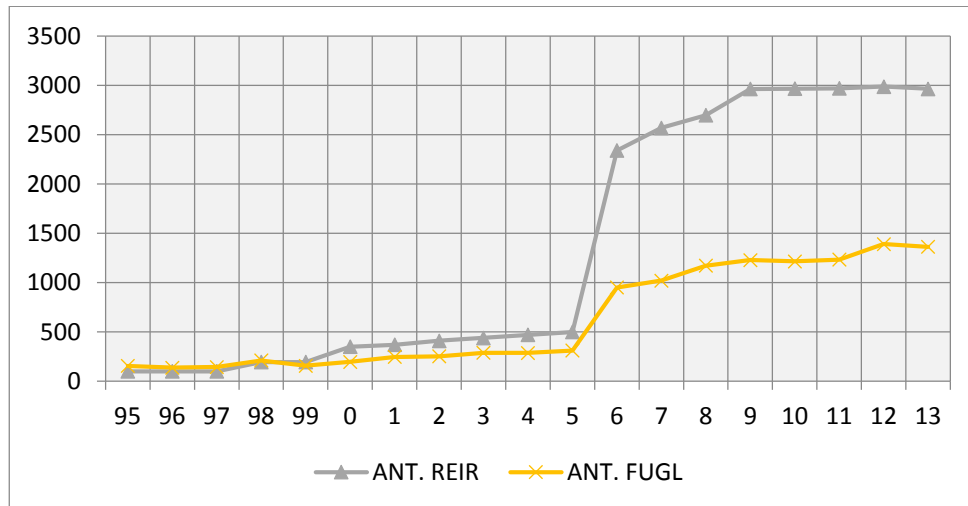
TOTALT HEKKET 1363 ÆRUGL I DUNVÆRENE I 2013, MOT 967 I 2006 DA STIFTELSEN BEGYNTE Å FØRE STATISTIKK.

Sikring av ærfugltradisjonen, ærfuglarkitektur og immaterielle kulturminner

Stimuleringsordninger dunværsdrift	:	960 000 kr
Predatorbekjempelse	:	50 000 kr
Dugnadstiltak og kursvirksomhet	:	20 000 kr
Informasjonsvirksomhet	:	20 000 kr
Videreutvikling pedagogisk opplegg	:	110 000 kr
Båtskyss til fuglevokterne	:	60 000 kr
<u>Underskuddsgaranti guidet båtrute</u>	:	<u>100 000 kr</u>
Sum	:	1 320 000 kr

Oversikt over hekkende fugl i alle dunværene pr 2013

HYSVÆR, MUDDVÆR OG KILVÆR HAR HATT UTFORDRINGER, DELS MED OTER- OG MINKANGREP OG I 2013 VAR DET EN MINDRE NEDGANG I ANTALL HEKKENDE ÆRFUGL FRA 2012.

Satsningen i dunværene har ført til økning i hekkende ærfugl i dunværene, med mer enn fordobling av antall ærfugl i Lånan som er det største dunværet i verdensarvområdet. Det har også vært svært positiv utvikling i Skjærvær og Bremstein der tradisjonen er under gjenoppbygging.

Men også i fjor var flere dunvær plaget av predatorangrep og erfaringene viser at predatorbekjempelse krever en kontinuerlig innsats:

- I Hysvær er rundt 25 ærfugl drept av oter i 2010 – 2013. Mye ærfugl har også blitt ranet av kråke og måker i dette været.
- Svartbak og tjuvjo tar mye egg i Bremstein.
- Mink har vært en stor plage i Kilvær og har de siste par-tre årene tatt ca 20 ærfugl.
- En av grunneierne i Muddvær har også hatt stor nedgang i antall hekkende fugl, uten at det har vært mulig å finne årsaken til det.

Det vil være viktig i årene framover å prioritere tiltak som kan bidra til økt hekkesuksess, særlig siden fugletellingene i 2011 i Vegaøyen viste en alarmerende nedgang i antall ærfugl, sammenlignet med 80-tallet da det sist ble foretatt telling i hele området. Predatorbekjempelse og oppsyn/overvåking av området vil være viktige tiltak. Det vil også være nødvendig å få økt tilskuddet i årene framover. Per i dag er det de fleste fuglevokterne 60+. Yngre som kommer inn, må ta seg fri fra jobben og mister lønn, feriedager og pensjonspoeng om de er fuglevokter 2 måneder per år. Ingen kan forvente at yngre i dag er villig til å gå med på en slik ordning.

FORVALTNINGSKNUTEPUNKT NES MED SNO, VERNEOMRÅDEFORVALTER OG VERDENSARVKOORDINATOR BESØKTE ALLE DUNVÆRENE I 2013. HER FRA MUDDVÆR OG FLOVÆR.

Beredskapssituasjonen i forhold til den økende skipstrafikken, miljøgifter og plastavfall i verdenshavene som truer sjøfuglbestandene globalt, er andre trusler mot områdets fugleliv.

Prosjekt Ærfuglarkitektur

Gjennom ærfuglprosjektet har målet vært å få opp antall hus og reir. Dette arbeidet har også lyktes. Fuglevokterne laget i 2013 2965 reir mot 2100 ærfuglhus i 2006. Prosjektet har vært støttet av Nordland fylkeskommune - Kulturminner i Nordland med 510 000 kr i 2008 - 2013. Det er nå enighet om å holde antall reir og hus omtrent på samme nivå som i 2012 og avvente videre bygging til det kommer tegn på at antall fugl øker i forhold til bestandssituasjonen per i dag. Fuglevokterne fortsetter i stedet vedlikeholdet på eksisterende hus og det gjøres en stor jobb med å skifte ut dårlig material for å unngå at det kommer nedbør inn i ehusene.

Skoleprosjekt

Vega skole har en egen verdensarvplan med aktiviteter innen verdensarv fra 1. - 10. klasse. Skolen og Stiftelsen samarbeider om flere av disse prosjektene. Skolen har siden midten av 90-tallet hatt et ærfuglprosjekt i 6. klasse. Prosjektet innebærer at elevene er ute i Vegaøyen en dag i april og lager reir og ehus sammen med fuglevokterne. I juni reiser elevene tilbake for å se om fuglene har lagt seg i reirene og lærer da også å rense dun. En del av foreldrene er med som hjelpere. 6. klasse var i 2013 i Lånan og fikk lære å lage reir og høre om dunværstradisjonen. Skoleprosjektet har stor betydning for å skape respekt og forståelse for ærfugltradisjonen - både i forhold til elevene og deres foreldre. Andre klasser har opplegg innen botanikk, marint miljø og kulturlandskapsskjøtsel. Via Den kulturelle skolesekken og kulturskolen er klasser fra skoler i regionen og lærer om ærfugltradisjonen i verdensarvområdet.

Andre bidragsytere i arbeidet med ærfugltradisjonen:

Vegaøyans Venner

VEGAØYANS VENNER FEIRET 10 ÅRSJUBILEUM VED ØVERSTUA I TÅVÆR I 2013

Vegaøyans Venner hadde 75 medlemmer i 2013 og hadde flere arrangement og tiltak som er viktige bidrag til det lokale verdensarvarbeidet:

- Ærfuglpatrulje til Bremstein med 15 - 20 medlemmer for å hjelpe fuglevokter der å lage ærfugltreier og reparere 10 - 12 ærfuglhus og to ebaner.
- Undervisningsopplegg i 7. klasse ved Vega skole der de laget fuglekasser og foredrag på kvelden med tilreisende ornitologer. Godt oppmøte med rundt 50 interesserte.
- Øyans dag ved Øverstua, Tåvær med 10-årsjubileum for Vegaøyans Venner med rundt 100 deltakere.

Nordland Ærfugllag

Nordland Ærfugllag har ca 75 medlemmer og samler fuglevoktere fra forskjellige dunvær i fylket og andre interesserte. Foreningen opplever det som en utfordring at medlemmene bor spredt og at de mangler kapasitet til å drive ærfugllagets virksomhet. Men laget har fått utviklet nettsider, www.eideducks.no med informasjon om duntradisjonen. Nettsidene skal brukes som salgskanal for dyner som medlemmenes produseres.

I 2013 feiret foreningen 10 årsjubileum etter opprettelsen i 2003. 19 medlemmer var samlet til festmiddag og gjennomgang av lagets historie.

2.4 Bygningsvern

MARENSTUS I KILVÆR ER BLANT BYGNINGENE I VERDENSARVOMRÅDET SOM HAR FÅTT BYGNINGSVERN MIDLER.

Nordland fylkeskommune mottar midler fra Riksantikvaren til bygningsvernarbeid i verdensarvområdet og de to partene har i perioden 2010 – 2013 finansiert en 50 % prosjektstilling som bygningsvernansvarlig. Stillingen har vært lagt til Helgeland Museum og gitt et viktig løft på dette området som tidligere var preget av mangel på kapasitet og kompetanse, noe som i neste omgang førte til at flere bygningsvernprosjekt ikke ble igangsatt eller fullført. Stiftelsen mener det er svært viktig å kunne videreføre stillingen. For 2013 kom inn rundt 25 søknader på bygningsvernprosjekt fra Vega, noe som viser at stillingen har stor betydning. Tiltakshaverne ser mulighet for å igangsette slike prosjekt når de har en rådgiver før, under og etter søknadsprosessen - og med selve arbeidet. Stiftelsen mener det er viktig å ha en tett dialog med fylkeskommunen og Helgeland Museum om videreføring av prosjektet også etter forsøksperioden og om mulige samarbeidsprosjekt. Det vil være viktig å få utviklet en handlingsplan for bygningsvernarbeidet og at dette skjer i samarbeid mellom partene.

Riksantikvaren tildelte i 2013 2,4 mill kr til Nordland fylkeskommune i bygningsvernmidler i Vegaøyen og på Vega. 21 prosjekt fikk midler.

STIFTELSEN HAR DE SISTE ÅRENE HATT SAMARBEID MED FUGLEVOKTERNE OM RESTAURERING AV ÆRFLUGLARKITEKTUREN. NORDLAND FYLKESKOMMUNE HAR BIDRATT MED BYGNINGSVERN MIDLER.

Midlene ble fordelt slik:

Blåkontoret skrivestue, Gladstad	:	42 870 kr
Blåstua Metten, Skjærvær	:	75 000 kr
Brygge ved Eidemsjøen	:	140 000 kr
Brygge ved Eidemsjøen	:	5 000 kr
Bukkøy – uthus	:	130 000 kr
Gammelstua på Heiangården	:	100 000 kr
Gammelstua på Risbakken	:	110 000 kr
Grøtlandhuset	:	300 000 kr
Handelstedet Tåvær	:	135 000 kr
Kulturvernkonsulent	:	300 000 kr
Kurs i takteking med skifer	:	106 000 kr
Marenstua, Kilvær	:	16 955 kr (ubenyttet tilsagn 2012)
Nordlandsstue, Marken	:	130 000 kr
Naust ved Eidemsjøen	:	100 000 kr
Naust ved Eidemsjøen	:	90 000 kr
Slettbakkfjosen, Holand	:	120 000 kr (ubenyttet tilsagn 2012)
Storbåtnaust, Vegstein	:	140 000 kr
Ærfluglarkitektur, Vegaøyen	:	100 000 kr
Øverstua i Tåvær	:	66 000 kr
Sum	:	2 406 825 kr

2.5 Formidling, informasjon og besøksforvaltning

SKOLEELEVENE MIRANDE VAN ROSSUM OG HEDDA ANDERSEN VAR MED TIL LITAUEN FOR Å MARKERE UNESCOS 40 ÅRSJUBILEUM OG SAMARBEIDSAVTALEN MELLOM VEGA OG NERINGA KOMMUNE. DE OVERRAKTE ET BILDE SOM KLASSEN HADDE LAGET OM SITT FORHOLD TIL VERDENSARVEN TIL ORDFØRER VIGANTES GIEDRAITIS.

Stiftelsen arbeidet i 2013 med informasjon/formidling på flere plan: Senter for verdensarven, oppfølging av nyhetsdel på nettsidene og Facebook, prosjekt for barn og unge, informasjon via ferieguider, avisannonser og på messer, samt presentasjon av verdensarven for grupper med besøkende, bl.a. utfluktsturene fra Hurtigruten, i foredrag på seminar, møter og andre tilstelninger.

I løpet av året ble det dessuten holdt en rekke møter og presentasjoner av lokalt verdensarbeid og det planlagte verdensarvsenteret for bl.a. Miljøverndepartementet ved avdelingsdirektør Berit Halvorsen, Kulturdepartementet ved avdelingsdirektør Stein Sægrov, stortingsrepresentantene Eirik Sivertsen (AP) og Kenneth Svendsen (FrP), samt Fylkesrådet i Nordland fylkeskommune. Stiftelsen ledet også en delegasjon til Neringa kommune og nasjonalpark i Litauen i forbindelse med UNESCOs 40 årsjubileum med temaet «Leve med verdensarven». Elevene i 9.kl gjennomførte et kunst- og håndverkprosjekt om sitt forhold til verdensarven og laget et bilde i gave til skolene i Neringa, til kommunen og nasjonalparken.

SKISSE AV FRAMTIDIG VERDENSARVSENTER PÅ VEGA VED ARKITEKTENE EKBERG/LOUS PR 31.12.2012

Senter for verdensarven

I **St.meld nr 35 *Framtid med fotfeste*** som Stortinget vedtok i juni 2013, anbefales det at alle norske verdensarvsteder får verdensarvsenter. I henhold til stortingsmeldingen skal sentrene autoriseres på linje med de nasjonale naturinformasjonssentrene.

Anbefalingen om etablering av verdensarvsentre ble fulgt opp med en bevilgning til Vega på 11,5 mill kr over Statsbudsjettet for 2013 og revidert nasjonalbudsjett. Dette var en fantastisk milepæl i verdensarvverket på Vega, der et slikt senter har vært ansett som et nødvendig nav i formidlingsarbeidet helt siden det lokale verdensarvverket startet i 2000. Dermed ble også utredning av innhold, finansiering og drift av et framtidig Verdensarvsenter det viktigste arbeidsområdet innen formidling i 2013. Formannskapet vedtok i **sak 171/13 Prosjekt drift og innhold i Verdensarvsenteret** å sette ned en prosjektgruppe med formannskapet som styringsgruppe og rådmann som leder. Rådmannen utnevnte teknisk sjef, reiselivssjef og daglig leder i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv som representanter i gruppen. Gruppen hadde arbeidsfrist til 1. februar 2014 og hadde som utgangspunkt at senteret for Vegaøyen verdensarv skal ha en funksjon som kompetanse-, formidlings- og besøksenter. Det skal også være en diskusjonsarena for lokalsamfunnet og bidra til lokal verdiskaping.

Følgende tiltak ble prioritert innen formidling i 2013:

Utredning/prosjektering Verdensarvsenteret	: 150 000 kr
Forprosjekt info/verdensarvutstilling	: 110 000 kr
Ekstrahjelp verdensarvutstilling	: 20 000 kr
Drift og utvikling nettportal	: 40 000 kr
Digital formidling for barn og unge	: 50 000 kr
<u>Tilskudd lag og foreninger</u>	<u>: 90 000 kr</u>
Sum	: 460 000 kr

Formidling barn og unge

TANGLOPPA VEGARD SKAL VÆRE FØLGESVENN FOR BARN OG UNGE I «MYSTERIET VEGAØYAN VERDENSARV» SOM I 2013 FIKK 250 000 KR FRA UNESCO-KOMMISJONEN. PÅ VÅRPARTEN FOREGIKK SAMTIDIG FLERE UNDERVISNINGOPPLEGG, EKSEMPELVIS «LIVET I FJÆRA».

Stiftelsens gjennomførte en rekke prosjekter for barn og unge i 2013:

- Skjøtselsprosjekt med slått i Skogsholmen for to klasser fra Brønnøysund vgs og én klasse fra Mosjøen vgs, totalt ca 80 elever.
- Ærfuglprosjekt i 6. klasse med tur til Lånan og fuglevokterne der, samt E-huset Museum
- Ekskursjon med 4. klasse som lærte om livet i fjæra og søppel.

I tillegg hadde Vega verneområdestyre samarbeid med Mosjøen vgs om hogst av sitka, Vegaøyens Venner hadde fuglekassebygging med 7. klasse på Vega skole, Helgeland Museum i samarbeid med Stiftelsen hadde formidling for skoler i Brønnøysund som kom på tur til Nes og Brønnøy kulturskole hadde ærfuglprosjekt i Skjærvær med Vevelstad skole.

Stiftelsen tok i 2012 initiativ til et større formidlingsprosjekt for barn og unge: **Eventyret om Vegaøyen verdensarv (de uløste mysterier) – Til lands, til vanns og i cyber**. Målet med prosjektet er å oppleve verdensarven gjennom aktiv deltakelse med oppgaver, konkurranser og funderinger via et nettverk av fysiske og interaktive stier. Stiftelsens prosjektleder for arbeidet med barn og unge arbeidet vinteren 2012/2013 med prosjektbeskrivelse, budsjett og finansieringsplan. Søknadsprosessen startet våren 2013 og Stiftelsen mottok i 2013 310 000 kr i tilskudd til prosjektet fra UNESCO-kommisjonen og Nordland fylkeskommune. Fra høsten 2013 hadde prosjektleder svangerskaps-permisjon, men arbeidet timer på slutten av året med utforming av flere søknader og med innhold i prosjektet.

Besøksforvaltning

UNESCO-EKSPERT JAMES REBANKS BESØKTE VEGA I JUNI 2013. HAN MENER UTVÆRET LÅNAN AS ARBEIDER SVÆRT GODT FOR Å SKAPE POSITIVE RINGVIRKNINGER AV VERDENSARVEN.

Reiseliv/besøksforvaltning som er et av tiltakstemaene i forvaltningsplanen, har et stort verdiskapingspotensial. Vega er i en unik situasjon med lokalt eierskap innen reiselivet, noe som bidrar til å styrke det lokale næringslivet innen primærnæringene og servicesektoren.

Erfaringene fra andre verdensarvsteder tilsier at turisme samtidig kan være den største trusselen i forhold til fugleliv og kulturlandskap i et område som Vegaøyen. Samarbeid med reiselivsnæringen og tilrettelegging er derfor avgjørende for å sikre styrt ferdsel og et bærekraftig reiseliv.

Vega kommune samarbeider med Nordland fylkeskommune om en egen reiselivsstrategi som skal sikre ivaretagelse av verdensarvverdiene og bidra til lokal verdiskaping. Et av delprosjektene er pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv som ble avsluttet i 2012. Vega var en av fire piloter i Norge som skal utvikle beste praksis innen bærekraftig reiseliv. Innovasjon Norge har i prosjektet Bærekraftig reiseliv 2015 hatt som mål at verdiskapingen i reiselivet skjer på en bærekraftig måte og at bærekraft kan utvikles som konkurransefortrinn. I 2012 ble det utviklet en egen merkeordning med en rekke kriterier og indikatorer for bærekraft og i mars 2013 kunne Vega og de tre andre destinasjonene motta merket som bærekraftig destinasjon. Stiftelsen har også deltatt i et nordisk-baltisk prosjekt for utvikling av «verktøy» for å kunne utvikle en lokal strategi og tiltak for bærekraftig reiseliv. Prosjektet har vært i

samarbeid med Nordic World Heritage Foundation som har arbeidet på oppdrag fra UNESCO.

Infrastruktur og tilgjengelighet til verdensarvområdet med båtruter har i en årrekke vært en viktig oppgave å få løst. Tilbudet om turmål måtte reduseres fra fem til to sommeren 2012. Nordland fylkeskommune bidro til finansieringen fram til 2012. Også MD har deltatt med finansiering. For 2013 ga Stiftelsens tilsagn om en underskuddsgaranti og gikk inn med ca 90 000 kr for å få regnskapet i balanse. Men det må arbeides videre for å få varige og forutsigbare ordninger. Å få opp antall besøkspunkt og antall besøkende i verdensarvområdet for å få formidlet natur- og kulturarven og styrket de bedriftene som satser i verdensarvområdet, bør være et viktig mål. Per i dag er den økonomiske bærekraften så marginal at det er en spørsmål hvor lenge driverne ser mulighet for å fortsette.

Høsten 2013 startet Vega Turistinformasjon, Vega verneområdestyre og Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv samarbeid om å få laget nye turkart med innlagte turstier og et medfølgende hefte som gir bl.a. ferdselsinformasjon. De tre partene innledet også samarbeid med RV 17 Kystriksveien om terminaler for elektronisk informasjon på ferja og andre sentrale steder i buffersonen og på fastlandet.

Antall besøkende

Tallet turister til Vega har økt fra rundt 5000 i 2005 til 30 000 i 2013. Antall besøkende har vært stabilt de fire siste årene. Antall regnes i hovedsak ut fra reisende på ferje og hurtigbåt. Målsettingen for arbeidet med reiseliv er en større profesjonalisering. I forhold til økonomisk bærekraft innebærer dette at antall besøkende må økes til 40 – 50 000 per år. I internasjonal sammenheng er dette et svært lavt antall besøkende. Det sårbare fuglelivet og kulturlandskapet tilsier likevel at Vegaøyen må være i en særstilling mht til antall besøkende. Sårbarhetsanalysen som er gjennomført i regi av Stiftelsen vil være et viktig redskap for å måle hva området tåler av trafikk. Området må også tilrettelegges bedre med informasjonstavler, stier og kart.

I 2013 har Stiftelsen samarbeidet med Vega Turistinformasjon, Vega verneområdestyre og til dels Helgeland Museum om annonser i lokalavisenes feriebilag og ferieguider. Dermed er informasjon om ferdsel på naturens premisser en del av all turistannonsering.

Følgende tiltak ble prioritert i 2013:

Informasjon i ferieguider, aviser mm	: 30 000 kr
Foredrag, guidekurs mm	: 20 000 kr
Verdensarv på dagsorden	: 20 000 kr
<u>Besøksforvaltning/kommunikasjonsstrategi</u>	<u>: 50 000 kr</u>
Sum	: 120 000 kr

2.6 Overvåkning og oppsyn

Behovet for overvåkning av verdensarvområdet er tatt opp med MD; både i forhold til oljevernberedskap, skipstrafikk, miljøtilstand og klimaendringer. Dette vil bli fulgt opp via føringene i Stortingsmeldingen nr 35 (2012 – 2013) Framtid med fotfeste. Med samlokalisering i Forvaltningsknutepunkt Nes er de første initiativ også tatt for å få etablert samarbeid om rapporteringsrutiner og gode overvåknings- og dokumentasjonsrutiner for verdensarvområdet i henhold til planverk og innskrivingstekst.

Lokalt naturoppsyn, verneområdeforvalter og daglig leder i Stiftelsen deltar i Team Verdensarv Vega og kan dermed få tatt opp overvåkningsoppgaver med Vega kommune. SNO deltok i 2013 på Stiftelsens halvårlege møter med fuglevokterne.

Lokal oppsynsmann loggførte i underkant av 13 ukeverk i Vega kommune i 2013. Som tidligere har oppsynet stort sett blitt utført som "fellesoppdrag" som har omfattet "tilstandsoppsyn" i natur generelt, og verdensarvområdet og verneområder spesielt. Det har også blitt utført enkelte mer praktiske oppdrag i form av skjøtsel i verneområder, samt oppsett av løveskilt, jakt- og fellefangst av mink.

Det ble utført tilsyn i samtlige sju verneområder i Vega i 2013. Det ble loggført 46 oppsynsturer, - noe som gir et snitt pr. verneområde på ca. 6,5 tilsyn.

Øvrige tiltak:

- Jakt- og fellefangst av villmink. Ca 20 ble tatt av SNO.
- Rydding etter sitkahogst i Holandsosen naturreservat
- Lokalisering og registrering av hekkende rovfugl i Vega. SNO har ringmerket 5 havørnunger i Vega i 2013.
- 2 dagers befarung i verdensarvområdet sammen med verneområdeforvalter og daglig leder i Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv

2.7 Marint miljø – fiskeri

Lokal fiskerinæring har i løpet av de siste tiårene hatt en dramatisk tilbakegang i antall fiskere og fangstmengde. Manglende rekruttering til fiskeriene er en viktig utfordring der Stiftelsen har tatt initiativ ovenfor Fiskeri- og Kystdepartementet for å få utviklet en egen tiltaksplan for fiskeriene.

I 2013 ble det i regi av Forvaltningsknutepunktet etablert en arbeidsgruppe for å se på muligheter for økt rekruttering gjennom bl.a. samarbeid med skolene i regionen.

Vega verneområdestyre og Stiftelsen søkte derfor i fellesskap midler til «Verdensarvens hav: i fortid, nåtid og framtid» og fikk ved årsskiftet 2013/2014 kr 150 000. Prosjektet skal engasjere lokale elever på Vega skole til å bli kjent med havet som matfat og ferdselsåre i Vegaøyan Verdensarv. Målet er å skape tilhørighet til verdensarvens kulturarv og bidra til rekruttering til nye fiskere og røktare av Verdensarvens hav.

Miljøtrusler er en annen stor utfordring, både via den økte båttrafikken og søppel/plastavfall som kommer med havstrømmene. Økt overvåkning og beredskap må derfor være et prioritert arbeidsområde.

2.8 Fugleliv

Tellinger av ærfugl i verdensarvområdet i 2011 viste en alarmerende nedgang i bestanden. Det ble da registrert 1700 overvintrende hanner, mot 31000 overvintrende individ på 80-tallet. Telling av mytebestandene sommeren 2011 viste tilsvarende tendens og liknende nedgang er dokumentert for grågåsbestanden og teist i tidligere undersøkelser. Det bør være viktig å undersøke hva som er årsaken til nedgangen i fuglebestanden. Om nedgangen er på grunn av økt ferdsel eller andre årsaker, kan ingen per i dag si noe sikkert noe. Men også langs kysten for øvrig har det vært en voldsom nedgang i sjøfuglbestandene. Lokalt arbeider Stiftelsen i samarbeid med reiselivsnæringen og verneområdestyret med å få styrt ferdselen unna områdene hvor sjøfuglene myter og få bedret kunnskapsgrunnlaget knyttet til myting og ferdselsforstyrrelser. Da er kartlegging en forutsetning. Dette ble igangsatt i 2012, fem år etter forrige viltkartlegging i 2007 – 2008. Dette er en del av en total kartlegging av fugle- og viltforekomster i verdensarvområdet som er planlagt videreført i 2013.

Informasjon har vært et viktig satsningsområde i 2009 – 2013 og Stiftelsen har årlige annonser i lokalpressen før hekkesesongen for å anmode båtførere om å ferdes med forsiktighet i verdensarvområdet. Stiftelsen har også fått utarbeidet og satt opp en utendørs utstilling på Nes, «Sakte fart»-skilt ved Hysvær, skilt til båtmarinaer og brosjyrer med kart for båtferdsel i verdensarvområdet.

Budsjett 2013 fugleliv:

Viltkartlegging	: 50 000 kr
<u>Tiltak nettverksbygging ærfuglprosjekt</u>	<u>: 30 000 kr</u>
Sum	: 80 000 kr

3. Bakgrunn for stiftelsens arbeid

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet 5. april 2005 av Vega kommune. Opprettelsen av stiftelsen er forankret i artikkel 17 i UNESCOs verdensarvkonvensjon.

Stiftelsens formål er nedfelt i §2 i stiftelsens vedtekter, og fastslår at stiftelsen skal bidra til ivaretagelse av områdets verdier, slik det er avgrenset og beskrevet i nominasjonsdokumentet Vega - The Vega Archipelago (2004).

Til en hver tid gjeldene retningslinjer for oppfølging av UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, verneforskrifter, samt gjeldene forvaltningsplan for Vegaøyen Verdensarvområde, skal være styrende for stiftelsens prioritering av tiltak og aktiviteter.

Forvaltningsplanens mål er at den *"... skal danne grunnlaget for en positiv utvikling i verdensarvområdet som sikrer natur- og kulturlandskapsverdiene. De tradisjonelle aktivitetene skal ivaretas og videreutvikles. Grunnlaget for en positiv utvikling for lokalsamfunnet basert på bærekraftig bruk skal legges. Videre skal Vega bygges opp som et kunnskapssenter for formidling, forvaltning og bruk av natur- og kulturlandskapet langs kysten. Planen skal motivere og ansvarliggjøre de ulike partene til å yte en innsats for å oppnå dette."*

Stiftelsens styre har i styresak 11/08 vedtatt at stiftelsen skal ha en koordinerende rolle i den periodiske rapporteringen til UNESCO. I arbeidsdokumentet om ny og helhetlig verdensarvpolitikk som Miljøverndepartementet presenterte i 2012, støttes denne modellen som også innebærer at daglig leder i Stiftelsen er områdekoordinator.

I overordnet strategi- og tiltaksrettet arbeid har stiftelsen arbeidet ut fra verdensarvkonvensjonens intensjoner, innskrivingsteksten på UNESCOs verdensarvliste, forvaltningsplanen 2005 – 2010 og tiltaksplanen fra 2007.

Verdensarvkonvensjonen sier blant annet i artikkel 4: *"Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2..."*

Nasjonalstaten anmodes videre på generelt grunnlag til å gi arven en funksjon i lokalsamfunnet, integrere vern i alminnelig planlegging, etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene, videreføre studier og forskning, samt fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling.

Verdensarvkomiteens anmodning til myndighetene ved innskrivingen av Vegaøyen på listen i 2004 var samtidig konkret i anmodningen om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet med målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau, opprettholdelse av mosaikken i landskapet og tiltak for å få grunneierne engasjert i forvaltningen. Innsamling av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består, er andre punkt

som påpekes. Stiftelsen har arbeidet for å følge opp intensjonene i Verdensarvkonvensjonen og Verdensarvkomiteens innskrivingstekst gjennom bl.a. å prioritere kulturlandskapsarbeid og duntradisjonen, samarbeid med lokale grunneiere, arbeid med barn og unge, bidrag til kartlegging av ærfuglhus og innsamling av immaterielle kulturminner.

Videre har hovedmål for forvaltningsplanen 2004-2010 og tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen vært avgjørende for prioritering av tiltakene i den arbeidsplanen som styret vedtok i 2013. Forvaltningsplanens tiltaksdel er delt inn i temaene: duntradisjonen, beite-, slåttelandskap og vegetasjon, kulturminner og bygningsarv, havmiljø, fugleliv, formidling og turisme. Tiltakene er videre delt inn i 1., 2. og 3. prioriterte tiltak.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i 2013 hatt en arbeidsplan der det har vært mulig å få finansiert og igangsatt de viktigste tiltakene innen duntradisjonen, kulturlandskap og formidling/turisme.

Temaet kulturminner og bygningsvern blir ivaretatt gjennom et samarbeid mellom Nordland Fylkeskommune og Helgeland Museum der stiftelsen bidrar med innspill og rådgivning.

3.1 Stiftelsens styre

I henhold til vedtak i Vega kommune og Stiftelsens styre i sak 04/12 skal den ledes av et styre på inntil 8 - åtte – medlemmer:

- A. 3 - to - medlemmer oppnevnt av Vega kommune
  - B. 1 - ett - medlem oppnevnt av Fylkesmannen i Nordland
  - C. 1 - ett - medlem oppnevnt av Nordland fylkeskommune
  - D.1 - ett - medlem oppnevnt av Helgeland Museum
  - E. 1 - ett - medlem fra Stiftelsens samarbeidsråd
  - F. 1 - ett - medlem valgt av styret, om mulig fra Stortingets Energi- og miljøkomité
- Observatører: Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Vega verneområdestyre og Statens naturoppsyn.

Stiftelsen hadde per 2013 følgende styre:

Ordfører André Møller, Vega kommune, leder
 Vara: Mona Gilstad, varaordfører Vega kommune
 Ann-Hege Lervåg, Vega kommunestyre, nestleder
 Vara: Helene Skjelbred, Vega kommunestyre
 Monica Andreassen Iveland, Fylkesmannen i Nordland
 Vara: John Kosmo, Fylkesmannen i Nordland
 Kari Wærum, Helgeland Museum
 Vara: Asgeir Solstad, Helgeland Museum

Kai Erik Breivoll, Nordland fylkeskommune
 Vara: Katrine Erikstad
 Torny Pedersen, tidligere stortingsrepresentant
 Vara: Heidi Kristin Sæthre
 Hilde Wika, Vega kommune
 Vara: Kjartan Sørøy, Vega skole

Observatører:
 Lisen Roll, Riksantikvaren
 Gaute Sønstebø, Miljødirektoratet
 Jannike Wika, Vega verneområdestyre
 Runar Omnø, Statens naturoppsyn

Styret hadde i alt 3 (tre) møter: 18. – 19. mars, 10. – 11. juni og 11. – 12. september. Møtene ble avholdt på Himmelkroken Kafé og ved Vega havhotell. Styret behandlet 16 saker. De viktigste sakene var i tilknytning til arbeidsplan og budsjett for 2013, strategi for Stiftelsens arbeid, oppfølging av forvaltnings- og tiltaksplanen for området og de strategier som er vedtatt av styret på disse områdene.

3.2 Samarbeidsrådet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i henhold til vedtektene etablert et samarbeidsråd med representanter fra lokale og regionale lag og foreninger. Rådet består per i dag av 17 lag og foreninger som skal gi impulser til styrets arbeid. Av disse møter rundt halvparten på møter og seminarer der de blir innkalt.

Samarbeidsrådet har fått tilsendt sakspapirer og forslag til arbeidsplan og budsjett før styremøtene i stiftelsen.

Følgende lag og foreninger er representert i samarbeidsrådet: Helgeland Reiseliv Hysværøyen Grunneierlag, Naturvernforbundet i Nordland, Nordland Ærfugllag Norsk Ornitologisk Forening, avd. Nordland, Skogsholmen Grendelag, Ytre Vega Bonde- og Småbrukarlag, Vega Bondelag, Vega Fiskarlag, Vega kommune, Vega Kystlag, Vegaøyens Venner, Vega barne- og ungdomsskole, Nes-Holand stedsutvikling/grendelag, Skogholdt ungdomslag, Ylvingen, Utværet Lånan AS, Vega Ungdomsråd, Nes-Holand stedsutvikling/grendelag, Skogholdt ungdomslag, Ylvingen, Utværet Lånan AS og Vega Ungdomsråd.

3.3 Team Verdensarv Vega

Lokalt har Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega kommune, Vega verneområdestyre, Helgeland Museum og Statens Naturoppsyn etablert et Team Verdensarv. Følgende møte i teamet i 2013: ordfører/styreleder i Stiftelsen, rådmann, reiselivssjef Vega kommune, verneområdeforvalter Vega verneområdestyre, Statens Naturoppsyn, plan/miljøvernssjef og

jordbrukssjef Vega kommune, daglig leder Helgeland Museum og daglig leder Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv.

Det lokale Team Verdensarv skal samordne innsatsen for å ivareta de ulike tema innen forvaltningsplanen og skape nasjonal og internasjonal oppmerksomhet om Vegaøyen Verdensarvområde. Et viktig mål er også å oppfylle Verdensarvkonvensjonens målsetting om positive ringvirkninger lokalt, kapasitetsbygging, etablering av forskning og utdanning. De viktigste arbeidsområdene i 2013 var informasjonsutveksling.

Vega kommune: Arbeidsoppgaver tilknyttet verdensarv

Verdensarvporten:

Vega kommune fulgte i 2013 opp føringene i **St.meld nr 35 *Framtid med fotfeste*** og vedtok å nedsette en prosjektgruppe for planlegging av innhold, drift og finansiering av et framtidig verdensarvsenter. Se side 13.

- Ordfører/styreleder deltok og holdt innledning på Verdensarvforum på Røros der innholdet i den nye stortingsmeldingen ble presentert.
- Ordfører/styreleder og daglig leder i Stiftelsen møtte fylkesråd Hild-Marit Olsen i Nordland fylkeskommune for å presentere planene for et senter for verdensarven.
- Ordfører/styreleder og daglig leder møtte avdelingsdirektør Berit Halvorsen og seniorkonsulent Ingunn Kvisterøy i Miljøverndepartementet for å presentere lokalt verdensarvarbeid og verdensarvsenter.
- Ordfører/styreleder møtte fylkesrådet for å presentere planene for verdensarvsenteret.
- Ordfører/styreleder deltok ellers på en rekke møter som Nordlandskonferansen, Kommunekonferansen og Nasjonalparkkonferansen der han møtte sentrale politikere og fikk tatt opp saken om senter.

Kulturlandskap: Jordbrukssjef sto for administrasjon og behandling av verdensarvmidlene som tildeles via Fylkesmannens landbruksavdeling. Dette er midler som bevilges over jordbruksavtalen. I 2013 ble det tildelt 550 000 kr. direkte til bønder som skjøtter kulturlandskapet.

Vega kommune bistår ellers på den forvaltningsmessige siden. Det gjelder behandling av søknader i forbindelse med beiting og slått, men også søknader om midler i form av SMIL til ulike skjøtselstiltak og bygningsvern tiltak i Verdensarvområdet. Dette kan være fra enkeltsøkere eller Stiftelsen.

Av stillingsressurser har kommunen ellers hatt ca 10 -12 prosent av ordførers stilling som styreleder i stiftelsen og hel stilling på reiselivsstrategi.

Vega Turistinformasjon – reiselivsstrategi og bærekraftig reiseliv

Vega kommune har vedtatt reiselivsstrategien for kommunen og har ansatt prosjektleder for å følge opp strategien. Kommunen drev Vega Turistinformasjon som gjennomførte guidete båtturer til Lånan og Emårsøy fra slutten av juni til 10. august.

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv ga en underskuddsgaranti på 100 000 kr til gjennomføring av båttruten og det ble brukt 90 000 kr for å få regnskapet i balanse. Rundt 600 passasjerer deltok på turene.

Vega kommune drev Turistinformasjonen på Vega og hadde rundt 5000 besøkende i løpet av sommeren. Turistinformasjonen tar imot og informerer enkeltpersoner, samt bistår pressegrupper og grupper som ønsker å oppleve Vega og verdensarven. Stiftelsen samarbeider med Visitvega om annonsering, utvikling av informasjonsmaterieell og om oppfølging av bærekraftig reiseliv som en del av verdensarvarbeidet.

Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet

Museet driver E-huset Museum som formidler ærfugltradisjonen, områdets Outstanding Universal Value. Museets formidling av historien om ærfugltradisjonen er dermed svært viktig i formidlingen av Vegaøyan Verdensarv.

Helgeland Museum hadde ansvar for guidingen på Hurtigruten utfluktsprogram til Vega. Museet hadde også ansvar for en del av guidingen på turene som Vega Turistinformasjon arrangerer i verdensarvområdet og gjennomførte i egen regi en del guidete turer i steinalderløypa.

Helgeland Museum er engasjert via Den kulturelle skolesekken for Sør-Helgeland til å formidle ærfugltradisjonen og hadde i 2013 besøk av skoleklasser fra Brønnøy og Vevelstad. Museet samarbeidet med Stiftelsen i dette prosjektet.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet.

Arbeidet består i tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet, prosjektering og opplæring mv. Dette innebærer et betydelig løft for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet, både gjennom direkte bistand til tiltakshaverne og kompetanseheving hos lokale håndverkere.

Statens Naturoppsyn – se side 19

Vega verneområdestyre

Miljøverndepartementet delegerte 5. mai 2011 forvaltningen av verneområdene i Vega kommune til Vega verneområdestyre. Verneområdestyre består av to representanter fra Vega kommunestyre og en fra Nordland fylkeskommune. Styrets sekretær er en lokal verneområdeforvalter.

Verneområdeforvaltningen skal arbeide med tiltak knyttet til vedlikehold, skjøtsel og tilrettelegging. I 2013 gjennomførte verneområdeforvalter, oppsynsmann og daglig leder i

Stiftelsen samordningsmøter i forhold til søknader og finansiering av arbeidsoppgaver. De viktigste oppgavene for verneområdeforvalter i 2013 omfattet tiltak for å få fjernet sitka i Kjellerhaugvatnet naturreservat, samarbeid med grunneiere om skjøtsel i verneområdene og revidering av forvaltningsplanen for verdensarvområdet.

3.4 Stiftelsens sekretariat

Stiftelsens er lokalisert til Vega og har kontorlokaler i den framtidige Verdensarvporten på Nes. Rita Johansen er ansatt som daglig leder og begynte i jobben 1. november 2005. Sekretariatet har kjøpt konsulenttenester til dokumentasjon/gps-kartlegging ærfuglhus, skjøtelses- og andre naturprosjekt for barn og unge.

De viktigste arbeidsoppgavene for sekretariatet i 2013 har vært:

- Presentasjon og oppfølging nasjonalt og regionalt av arbeid med verdensarvsenter
- Utredningsarbeid av finansiering, innhold og drift av framtidig verdensarvsenter
- Oppfølging og bistand fuglevoktere, grunneiere og interessenter i området
- Prosjektoppfølging Verdensarvporten
- Informasjonstiltak, barn og unge.
- Informasjon og presentasjon av Vegaøyan verdensarvområde, arbeidsoppgaver og muligheter.
- Daglig drift med strategi- og økonomiarbeid

Med Stiftelsens samlokalisering med Statens Naturoppsyn, Vega Verneområdestyre og Helgeland Museum på Nes, er de samarbeidende parter i Team Verdensarv Vega et godt stykke på vei til å bygge opp et kompetansemiljø på verdensarv. Samlokaliseringen gjør det også enklere å ha en god informasjonsflyt og dialog i prosjektutvikling og ulike tiltak.

I forbindelse med innskrivingen av Vegaøyan på verdensarvlisten, fikk Statens naturoppsyn tildelt ressurser til en oppsynsstilling med Vega som kontorsted. Det er en utfordring at lokal oppsynsmann har ansvar for hele Helgeland fra Salten til Namdalen, et så stort område at han i 2013 kun hadde 13 ukeverk i Vegaøyan verdensarvområde.

Arbeidet med rutiner for informasjon via nettsted er ferdigstilt og Stiftelsen har nå oppdaterte nyheter på nettsidene www.verdensarvvega.no og egen Facebook-side: Vegaøyan Verdensarv med rundt 1200 følgere.

Daglig leder var i 2013 leder av styret til nettverksorganisasjonen Norges Verdensarv for de norske verdensarvstedene, med i arbeids- og referansegruppa for arbeidet med rullering av forvaltningsplanen og styringsgruppa for Trollfjell Geopark.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

